

JEDNA PRASTARA KUĆA U SVIRČIMA

Niko Duboković Nadalini

Ima više godina da smo izrazili uvjerenje da je kuća zvana »kraljevi dvori« u Vrbanju mnogo starija nego li se misli, i da potiče iz pretkomunalnih vremena. U »Vijestima muzealaca i konzervatora NRH« br. 3/1959, p. 81, smo je kratko opisali kao vjerojatno sjedište jednog župana ili vlastelina iz doba prije 1278 (sl. 1).

Ovih dana smo u selu Svirče, u njegovom najstarijem dijelu, koji se stere ispod kompleksa kanta Šimunića prema jugu, uočili jednu drugu staru kuću. Ovdje u prilogu donosimo njen arhitektonski snimak doc. ing. Sene Gvozdanović, kao i bilješku o karakteristikama kuće.

Kuća nam je upala u oči radi njene velike arhaičnosti, siromašnih prostora i još siromašnije fakture. Dok je kuća u Vrbanju građena »u tesanom kamenu pravokutnog oblika«, ali po dimenziji manjem, dotle se »u obradi suhozida — kuće u Svirčima — zapaža nekoliko faza«, od kojih su neke očevidno starije nego li one u Vrbanju, jednako kao i oblikovanje otvora. A ipak — što ovu kuću ističe, to je činjenica, da ima svoj prvi kat, i da je građena u živo, dok naše otočke kuće još jako dugo imaju oblik potleušice građene u suho i bez prozora. Dakle — radilo se o kući nekog značaja za vrijeme kada je postala, a taj se značaj opet može dovoditi u vezu sa funkcijom sličnom kuće u Vrbanju.

Osim toga, konstatacija o postojanju ovako starog objekta potvrđuje paralelno postojanje Svirača sa Vrbanjom, pa treba odbaciti kao legendu da je Svirče nastalo uslijed sukoba stanovnika, od kojih da bi dio onda bio osnovao Svirče. Svirče je nastalo jednom inicijativom, kao i ostala stara naselja¹⁾, a to što je pripadalo do 1690. župi vrbanjskoj ne dokazuje ništa, jer je koncesija župske samostalnosti proces koji je na Hvaru započeo sredinom XV v, daleko nakon postanka ovih naših mjesta.²⁾

Zgrada je danas vlasništvo četiri vlasnika³⁾, pretrpila je promjene i iznakaženja. Svejedno je smatramo interesantnim primjerkom, koji valja čuvati kao spomenik naše seoske arhitekture

Sl. 1. Prastara kuća u Svirčima

re iz vremena prije nego li su postojali na otoku gradovi i njihov uzor, te kao spomenik društvenih odnosa u prvim hrvatskim naseobinama Hvara nakon slavizacije.

Idealno bi bilo kada bi se ova kuća mogla otkupiti i u njoj urediti muzej naše izvorne etnografije, jednako kako bi trebalo ozbiljno pomišljati o načinu kako da se spase »kraljevi dvori« u Vrbanju.

B I L J E Š K E

¹⁾ Od svira, konvergencije voda — svirče. Rodove koji su naselili hvarsku ravnicu u doba dolaska Neretljana, njihovo rodovsko plemstvo, i ostatak tog plemstva, nije moguće danas podrobnije analizirati, jer nam fale dokumenti. Možda ćemo jednom nešto pokušati. U svakom slučaju upadne su posebnosti stanovnika najstarijih sela: Pitava, Svirča, Vrbanja, Dola.

²⁾ Vrboska je drugo. Nastala je kao luka Vrbanja i Svirča.

³⁾ V. o tome N. Duboković Nadalini, Emancipacija naselja hvarske ravnice od feudalnog oblika crkvene uprave (Prilozi povijesti otoka Hvara I, 1959, str. 48).